

Savunma Önceliklerinin Değişimi: Jeopolitik Risk, Ekonomik Büyüme ve Ekonomik Politika Belirsizliğin G7 Ülkelerinde Askeri Harcamalar Üzerindeki Etkileri

Mehmet AYDIN¹

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ekonometri Bölümü, mehmetaydin@sakarya.edu.tr, ORCID:0000-0003-0780-1663

Öz: Jeopolitik risk, bir ülkenin coğrafi konumu ve uluslararası dinamiklerin etkisiyle ortaya çıkan jeopolitik tehditleri ve eylemleri ifade etmekte olup, bu durum ülkelerin savunma politikalarının şekillenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Ekonomik politika belirsizliği, hükümetlerin ve ekonomi yönetiminin gelecekteki politika adımlarına dair netlikten yoksun olması anlamına gelmekte ve ekonomik aktörlerin planlama ve karar alma süreçlerini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu risk ve belirsizlikler, kamu harcamalarının kompozisyonunu değiştirerek kaynak tahsisi kararlarını daha karmaşık hale getirebilmektedir. Bu çalışma, 1997-2023 yılları arasında G7 ülkelerinde ekonomik büyüme, ekonomik politika belirsizliği ve jeopolitik risk faktörlerinin askeri harcamalar üzerindeki uzun dönem etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, değişkenler arasındaki ilişkiler uzun dönem panel veri tahmin yöntemleriyle analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, uzun dönemde ekonomik politika belirsizliği Kanada, Almanya ve Japonya’da askeri harcamalarda artışa yol açarken, İngiltere’de azalmaya neden olmaktadır. Ekonomik büyüme, Kanada, İtalya ve ABD’de askeri harcamaları olumlu etkilerken, Fransa’da bu etkinin olumsuz olduğu tespit edilmiştir. Jeopolitik riskin ise Fransa, İngiltere ve ABD’de askeri harcamaları anlamlı bir şekilde artırdığı görülmüştür. Bu sonuçlar, karar alıcıların, savunma önceliklerini belirlerken bu unsurları göz önünde bulundurmalarının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Jeopolitik Risk, Ekonomik Politika Belirsizliği, Askeri Harcamalar, Ekonomik Büyüme
Jel Kodları: C1, H56, O40

The Shift in Defense Priorities: The Impact of Geopolitical Risk, Economic Growth, and Economic Policy Uncertainty on Military Expenditures in G7 Countries

Atıf: Aydın, M. (2025). Savunma Önceliklerinin Değişimi: Jeopolitik Risk, Ekonomik Büyüme ve Ekonomik Politika Belirsizliğin G7 Ülkelerinde Askeri Harcamalar Üzerindeki Etkileri, *Politik Ekonomik Kuram*, 9(3), 1234-1247.
<https://doi.org/10.30586/pek.1631217>

Geliş Tarihi: 01.02.2025
Kabul Tarihi: 26.05.2025

Telif Hakkı: © 2025. (CC BY)
(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Abstract: Geopolitical risk refers to geopolitical threats and actions that arise from a country's geographical location and international dynamics, and this plays a critical role in shaping countries' defense policies. Economic policy uncertainty means that governments and economic management lack clarity about future policy steps and can negatively affect the planning and decision-making processes of economic actors. These risks and uncertainties can make resource allocation decisions more complicated by changing the composition of public expenditures. This study aims to examine the long-run effects of economic growth, economic policy uncertainty, and geopolitical risk factors on military expenditures in G7 countries between 1997 and 2023. In the study, the relationships between the variables were analyzed with long-run panel data estimation methods. According to the findings, in the long run, economic policy uncertainty leads to an increase in military expenditures in Canada, Germany, and Japan, while it causes a decrease in the UK. While economic growth positively affects military expenditures in Canada, Italy, and the US, this effect was found to be negative in France. Geopolitical risk was found to significantly increase military expenditures in France, the UK, and the US. These results reveal the need for decision-makers to take these elements into consideration when determining defense priorities.

Keywords: Geopolitical Risk, Economic Policy Uncertainty, Military Expenditures, Economic Growth
Jel Codes: C1, H56, O40

1. Giriş

Ekonomik teoriler, kamu harcamalarının ekonomik ve politik etmenlerle nasıl ilişkili olduğunu anlamak ve açıklamak için farklı perspektifler sunmaktadır (Alesina ve Perotti, 1995, s.3). Bu ilişkilerin anlaşılması, özellikle askeri harcamalar gibi kritik alanlarda hem iktisadi hem de jeopolitik faktörlerin etkilerinin derinlemesine incelenmesini gerektirmektedir (Benoit, 1978, s.271). Wagner Kanunu ve Keynesyen teoriler, ekonomik büyüme ile kamu harcamaları arasındaki ilişkiye temel bir çerçeve sağlarken, jeopolitik ve politik dinamikler, özellikle kamu harcamalarının kompozisyonu ve büyüklüğünü belirlemede önemli bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda, ekonomik büyüme ile kamu harcamaları arasındaki ilişkinin daha kapsamlı ve çok boyutlu bir şekilde ele alınması, jeopolitik ve politik faktörlerin etkilerinin de dikkate alınmasını gerektirmektedir (Buchanan ve Wagner, 1977, s.134).

Kamu harcamalarının önemli bir bileşeni olan askeri harcamalar, devletlerin ulusal güvenlik stratejilerinin bir yansımasıdır ve bu harcamalar, savunma bütçeleri, askeri personel maaşları, savunma sanayisine yapılan yatırımlar ve lojistik destek gibi farklı kalemlerden oluşmaktadır (Dunne ve Tian, 2013, s.5). Özellikle güvenlik tehditlerinin ve jeopolitik gerilimlerin arttığı dönemlerde, askeri harcamalar kamu harcamalarının büyük bir kısmını oluşturmaktadır (Aisen ve Veiga, 2013, s.151). Bu nedenle, askeri harcamaların ekonomik büyüme ile olan ilişkisi, sadece devletlerin ekonomik kapasitesiyle değil, aynı zamanda güvenlik öncelikleriyle de doğrudan bağlantılıdır. Bir diğer ifadeyle, askeri harcamaların kamu bütçesi içindeki payı ekonomik büyümenin bir sonucu olarak artabilirken, ülkelerin güvenlik önceliklerin değişmesi sonucu da artabilmektedir. McGuire (1995) teorisine göre, savunma doğası gereği kamu yararına hizmet etmektedir. Bu doğrultuda, savunma harcamalarının optimal seviyesi, marjinal faydalarının toplamının marjinal maliyete eşit olduğu noktada belirlenmelidir. Söz konusu optimal seviye, etkin bir genel savunma hizmeti sunarak savunma harcamalarının ekonomi üzerindeki olası olumsuz etkilerini önleyebilmekte ve diğer sektörlerden savunmaya yönlendirilen kaynakların fırsat maliyetini azaltabilmektedir (Efe, 2024, s.10). Ekonomik büyüme ile askeri harcamalar arasındaki ilişkiyi açıklamada, Wagner Kanunu, askeri Keynesyen perspektif ve Neoklasik yaklaşım önemli bir rol oynamaktadır (Peacock ve Wiseman, 1967; Pigou, 1936, s.116). Wagner Kanunu'na göre, ekonomik büyüme ile devletin kamu harcamaları artmakta ve bu artış, genellikle askeri harcamaları da içine alacak şekilde genişlemektedir (Ram, 1986). Bu durum, refah seviyesindeki artışın, ülkelerin savunma harcamalarına daha fazla kaynak ayırmalarını kolaylaştırabileceği varsayımına dayanmaktadır. Diğer taraftan, Keynesyen teoriler, ekonomik durgunluk dönemlerinde kamu harcamalarının artırılmasını, talebin canlandırılması için etkili bir yol olarak görmektedir (Keynes, 1964). Buna karşılık, Neoklasik yaklaşım, kamu harcamalarının, özellikle de askeri harcamaların, özel sektör yatırımları üzerinde olumsuz etkiler doğurabileceğini öne sürmektedir. Bu çerçevede, askeri harcamaların kaynak tahsisini verimsizleştirdiği ve uzun vadeli ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediği savunulmaktadır. Ayrıca, savunma harcamalarının finansmanı için kullanılan vergiler ve borçlanmanın, özel sektörün sermaye birikimini sınırlayarak ekonomik dinamizmi zayıflattığı ileri sürülmektedir. Neoklasik perspektife göre, askeri harcamaların marjinal verimliliği düşük olup ekonomik büyüme üzerinde genellikle negatif dışsallıklar yaratmaktadır (Erbaykal, 2007, s.45). Benoit (1978), bu tartışmaya önemli bir katkı sağlayarak, yüksek düzeyde savunma harcamalarının yüksek ekonomik büyüme oranlarıyla, düşük savunma harcamalarının ise düşük büyüme oranlarıyla ilişkilendirilebileceğini öne sürmektedir. Literatürde savunma harcamalarının büyüme ile olan pozitif ilişkisi, Benoit hipotezi olarak adlandırılmaktadır. Benoit'in çalışması, özellikle gelişmekte olan ülkelerde savunma harcamalarının altyapı yatırımları ve teknolojik ilerlemeler gibi ekonomik büyümeyi destekleyici unsurlar üzerinde olumlu etkiler yaratabileceğini öne sürmektedir. Bu bağlamda, ekonomik büyümeye bağlı olarak askeri harcamaların hem artabileceği hem de azalabileceği hipotezi, bu çalışmanın temelini oluşturan önemli bir çerçeveyi ortaya koymaktadır. Bu çerçeve, ekonomik

büyüme, savunma stratejileri ve dış tehditler arasındaki etkileşimi daha geniş bir perspektiften değerlendirmeyi gerektirmektedir.

Ekonomik politika belirsizliği, askeri harcamalar üzerindeki etkileriyle dikkat çeken bir başka önemli faktördür (Değirmenci vd., 2024, s.371). Ekonomik politika belirsizliği, bir ülkedeki ekonomik ve finansal istikrarsızlıklar, gelecekteki vergi politikaları, kamu harcama öncelikleri ve hükümetin genel ekonomik stratejileri hakkında net bir öngöründe bulunmanın güçleşmesi olarak tanımlanabilmektedir (Lispet, 1959; Akkuş, 2017, s.28). Bu belirsizlik, devletin ekonomik politikalarının belirsizliğe düşmesiyle birlikte kamu harcamalarının yönetilmesi konusunda zorluklara yol açmaktadır. Belirsizlik ortamının artması, kamu harcamalarında kısıntılara yol açabileceği gibi, askeri harcamalarının stratejik önemi dolayısıyla bu kalemin korunmasına da neden olabilmektedir. Ricardocu denklik hipotezi, belirsizlik ortamında, gelecekteki vergi artış beklentilerinin devletin kamu harcamalarını sınırlandıracağına işaret ederken, oyun teorisi yaklaşımı ise, belirsizliğin, dış tehdit algısını artırarak devletlerin savunma harcamalarını artırmalarına yol açabileceğini vurgulamaktadır (Glaser, 1997, s.177; Barro ve Furman, 2018, s.258). Bu iki karşıt perspektif, ekonomik politika belirsizliği ile askeri harcamalar arasındaki ilişkinin çok boyutlu olduğunu ve her iki faktörün de farklı koşullarda birbirini etkileyebileceğini göstermektedir. Bu çerçevede, ekonomik belirsizlik ile askeri harcamaların dinamikleri, sadece ekonomik temellere dayalı değil, aynı zamanda stratejik ve güvenlik kaygılarına dayalı bir karar alma sürecini de yansıtmaktadır.

Jeopolitik risk, bir ülkenin konumu ve çevresindeki jeopolitik koşullar nedeniyle maruz kaldığı potansiyel tehditleri ifade etmektedir (Caldara ve Iacoviello, 2022, s.1194). Bu riskler, doğrudan sınır komşuları, bölgesel güç dinamikleri veya uluslararası güvenlik ortamındaki değişiklikler gibi faktörlerle şekillenmektedir. Jeopolitik risk, ekonomik politika belirsizliği ile birleşerek, uluslararası sistemdeki anarşi varsayımı çerçevesinde ülkelerin güvenlik stratejilerini ve askeri harcamalarını belirleyen önemli bir faktör haline gelmektedir. Realist teori ve güvenlik ikilemi, ülkelerin coğrafi tehdit algılarına bağlı olarak askeri harcamaların artabileceğini öngörmektedir (Glaser, 1997, s.179). Bu bağlamda, jeopolitik riskin, ülkelerin savunma harcamaları üzerinde doğrudan etkisi olduğu ve güvenlik kaygılarının bu harcamaların artışını tetikleyebileceği söylenebilmektedir. Örneğin, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali sonrası Avrupa ülkelerinde görülen savunma harcama artışı, jeopolitik riskin askeri harcamalar üzerindeki etkisini çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu örnek, jeopolitik tehdit algılarının, devletlerin savunma stratejileri ve bütçeleri üzerinde nasıl belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca, jeopolitik risk, sadece dış tehditler nedeniyle değil, aynı zamanda bölgesel güç dinamiklerinin ve ittifakların etkisiyle de şekillenmektedir. Bu çerçevede, ülkelerin coğrafi konumları ve tehdit algıları, askeri harcamaların bütçe içindeki payını değiştirebilmektedir.

Bu çalışma, G7 ülkelerinde ekonomik büyüme, ekonomik politika belirsizliği ve jeopolitik risk faktörlerinin askeri harcamalar üzerindeki etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Panel birim kök, eşbütünleşme ve uzun dönem tahmin edicileri kullanılarak gerçekleştirilen bu analizler, teorik çerçevenin ampirik olarak test edilmesine olanak tanıyarak askeri harcamaların çok boyutlu dinamiklerinin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir. G7 ülkelerinin bu çalışmada odak noktası olarak seçilmesi, çeşitli iktisadi ve jeopolitik nedenlerle açıklanabilmektedir. G7 ülkeleri, yüksek ekonomik kapasiteye sahip olmanın yanı sıra güvenilir ve kapsamlı veri kaynakları sunmaktadır. Ayrıca, bu ülkeler, Avrupa'daki Rusya tehdidi ve Asya-Pasifik bölgesindeki Çin ve Kuzey Kore gibi farklı coğrafi risklere maruz kalmaktadır. Bu durum, G7 ülkelerinin askeri harcamalarının ekonomik büyüme, ekonomik politika belirsizliği ve jeopolitik risk gibi faktörlerle ilişkisini incelemek için ideal bir çerçeve sunmaktadır. Literatür incelendiğinde, G7 ülkeleri için bu faktörlerin bir arada ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda, çalışma literatüre bu noktada katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Çalışmanın devamındaki bölümler sırasıyla literatür taraması, metodoloji ve ampirik bulgular ve sonuç bölümlerini içermektedir.

2. Literatür Özeti

Ekonomik büyüme ve askeri harcamalar arasındaki ilişki, uzun yıllardır iktisat literatüründe önemli bir tartışma konusu olmaktadır. Literatürdeki çoğu çalışma, askeri harcamalar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi, askeri harcamaların ekonomik büyümeyi desteklediği varsayımına dayanan Benoit hipotezi çerçevesinde incelemektedir (Duyar ve Koçoğlu, 2014; Çınar ve Ünsal 2021; Beşel vd., 2022). Bu çalışmalarda, ekonomik büyüme bağımlı değişken olarak kullanılarak, büyümenin belirleyicileri üzerinde durulmaktadır. Ancak bu çalışma, literatürdeki genel yaklaşımın aksine, askeri harcamaları bağımlı değişken olarak ele almayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, askeri harcamaların düzeyini etkileyebilecek ekonomik büyüme, ekonomik politika belirsizliği ve jeopolitik riskler gibi faktörlerin olası etkileri araştırılmaktadır. Özellikle G7 ülkelerinde bu dinamiklerin nasıl etkileşime girdiği ve askeri harcamaların bu bağlamda nasıl şekillendiği, literatürde daha önce yeterince incelenmediği görülmektedir. Taranan mevcut literatür ve yazarın en iyi bilgisi dâhilinde, bu çalışma, jeopolitik risk ve ekonomik politika belirsizliğinin askeri harcamalar üzerindeki etkisini ele alan ilk çalışmadır. Literatürde, bu faktörlerin bir arada değerlendirildiği bir araştırma bulunmamaktadır. Bunun yerine, genellikle bu değişkenlerin askeri harcamalar ile olan ikili ilişkilerinin ele alındığı görülmektedir. Tablo 1, ekonomik büyüme ve askeri harcamalar arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmaların bir özetini sunmaktadır.

Tablo 1. Ekonomik Büyüme ve Askeri Harcamalar Arasındaki İlişkiye Yönelik Literatür Taraması

Yazarlar	Veri Dönemi	Ülke Grubu	Yöntem	Bulgular (Ebym→Ah)
Hewitt (1995)	1972-1990	125 Ülke	İki Aşamalı Ekk Tahmini	(+) Etki
Heo (2010)	1954-2005	ABD	Regresyon Analizi	İlişki yok
Anwar vd. (2012)	1980-2010	Pakistan	Granger Nedensellik	Tek yönlü nedensellik
Huang vd. (2017)	1996-2014	77 Ülke	Panel Vektör Otoregresif Model	(-) Etki
Cengiz ve Manga (2020)	1995-2017	25 Ülke	Amg Testi	(+) Etki
Aydın, (2023)	1980-2021	Türkiye	Ardl Testi	(-) Etki
Özcan (2023)	1997-2021	26 Nato Ülkesi	Panel Ardl	(+) Etki
Şahin ve Aytun (2024)	1970-2022	Türkiye	Ardl Testi	(+) Etki
Değirmenci vd. (2024)	2000-2021	Türkiye	Dols, Fmols ve Ccr	(+) Etki

Not: Ebym: Ekonomik büyüme, Ah:Askeri harcamalar

Tablo 1'deki bulgular, ekonomik büyümeyle askeri harcamalar arasındaki ilişkilerin ülkeler, dönemler ve yöntemsel yaklaşımlar çerçevesinde farklılaştığını göstermektedir. Hewitt (1995), 125 ülkede 1972-1990 dönemini inceleyerek askeri harcamaların ekonomik büyümeye pozitif etkisini tespit etmiştir. Benzer şekilde, Cengiz ve Manga (2020) ile Özcan (2023), farklı ülke gruplarında pozitif etkiler ortaya koymuştur. Buna karşın, Heo (2010), ABD verilerini incelediği çalışmasında herhangi bir anlamlı ilişki bulamamıştır. Pakistan örneğinde Anwar vd. (2012), askeri harcamalardan ekonomik büyümeye tek yönlü nedensellik tespit etmiştir. Huang vd. (2017) ise 77 ülkede askeri harcamaların ekonomik büyümeye negatif etkisini belirlemiştir. Türkiye özelinde yapılan çalışmalar ise çelişkili bulgular sunmaktadır. Aydın (2023), askeri harcamaların ekonomik büyümeye

negatif etkisini belirtirken, Şahin ve Aytun (2024) ile Değirmenci vd. (2024), pozitif etkiler tespit etmiştir. Genel olarak, askeri harcamaların ekonomik büyümeye etkisi konusundaki bulgular, bu ilişkilerin ülkeye ve döneme bağlı olarak çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Jeopolitik riskin askeri harcamalar üzerindeki etkisini inceleyen literatür değerlendirildiğinde, ilk dönem çalışmalarının jeopolitik riski genellikle terör olayları ve toplu şiddet eylemleri (Blomberg vd., 2004; Gaibullov ve Sandler, 2008) ile politik istikrarsızlık ve sivil savaş (Murdoch ve Sandler, 2002; Polachek ve Sevastianova, 2012) gibi unsurlar çerçevesinde ele aldığı görülmektedir. Ancak son yıllarda, Caldara ve Iacoviello'nun (2018) geliştirdiği Jeopolitik Risk Endeksi (Gpr), araştırmalarda daha yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmış ve bu alandaki ampirik çalışmaların kapsamını önemli ölçüde genişletmiştir. Bu çalışmada da jeopolitik riski temsil etmek üzere söz konusu endeks kullanılmış olup, bu endeks temel alınarak yapılan çalışmaların ortaya koyduğu literatüre odaklanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Jeopolitik Risk ve Askeri Harcamalar Arasındaki İlişkiye Yönelik Literatür Taraması

Yazarlar	Veri Dönemi	Ülke Grubu	Yöntem	Bulgular Jrisk→Ah
Buzdağlı ve Özdemir (2021)	1993-2018	17 Gelişmekte Olan Ülke	Panel Veri Analizleri	(+) Etki ve çift yönlü nedensellik
Khan vd. (2022)	1991-2018	8 Ülke	Panel Nedensellik	Çin, Hindistan ve Suudi Arabistan'da tek yönlü nedensellik
Demir Bingöl ve Emsen (2023)	1993-2021	41 Ülke	Kulüp Yakınsama Yöntemi	Ülkeler arasında farklılıklar var
Demirci ve Ayyıldız (2023)	1990-2021	MIST	Panel Nedensellik	Nedensellik var
Sweidan (2023)	1960-2021	ABD	ARDL	Kısa ve uzun dönemde (+)
Efe ve Aydın (2023)	1988-2021	Türkiye	ARDL, Toda-Yamamoto	Tek yönlü nedensellik
Barış ve Barış (2024)	1993-2021	Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Türkiye	Panel ARDL	Uzun Dönemde (+)
Song ve Chen (2024)	1989-2022	Çin	TVP-SV-VAR	2008'e kadar (+), sonrasında (-)

Not: Jrisk: Jeopolitik risk, Ah:Askeri harcamalar

Tablo 2'de sunulan bulgular, jeopolitik risk ile askerî harcamalar arasındaki ilişkiye dair literatürdeki genel eğilimleri ve farklı yaklaşımları özetlemektedir. Çoğu çalışma, jeopolitik riskin askerî harcamalar üzerinde pozitif bir etki yarattığını ve risk algısının savunma politikalarını artırıcı bir faktör olduğunu vurgulamaktadır (Buzdağlı ve Özdemir, 2021; Sweidan, 2023). Bununla birlikte, nedensellik ilişkilerine dair bulgular, yöntemsel farklılıklar nedeniyle çeşitlilik göstermektedir. Örneğin, Khan ve arkadaşları (2022), Çin, Hindistan ve Suudi Arabistan örneklemine tek yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit etmektedir. Buna karşılık, Buzdağlı ve Özdemir (2021) çalışmaları, çift yönlü bir ilişki olduğunu öne sürmektedir. Demir Bingöl ve Emsen (2023), jeopolitik riskin yüksek olduğu durumların askerî harcamalar üzerindeki etkileri açısından ülkeler arasında farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, Song ve Chen (2024), bu etkinin zaman içerisinde değişebileceğini ortaya çıkarmaktadır.

Ekonomik politika belirsizliği ve askeri harcamalara yönelik literatür araştırıldığında, ekonomik politika belirsizliğinin askeri harcamalar üzerindeki etkisini doğrudan

inceleyen çalışmaların oldukça sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Bunun yerine, ekonomik politika belirsizliğinin daha geniş kapsamda kamu harcamaları, hükümet harcamaları ve ekonomik büyüme ile ilişkilerini ele alan araştırmalar daha yaygın bir şekilde literatürde yer aldığı görülmektedir. Ekonomik politika belirsizliğinin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalardan Akkuş (2017), ABD'deki ekonomik politika belirsizliğinin gelişmekte olan ülkelerin büyüme oranları üzerinde güçlü ve negatif bir etkisi olduğunu göstermiştir. Ayrıca, politik istikrarsızlığın üç farklı boyutunun bu ekonomilerde büyümeyi olumsuz etkilediği saptanmıştır. Benzer şekilde, Kim (2019), ABD'de hükümet harcama politikası belirsizliğindeki bir artışın ekonomik aktivite üzerinde önemli, uzun süreli ve olumsuz bir etki yarattığını ifade etmiştir. Ekonomik politika belirsizliğinin kamu harcamaları üzerindeki etkisine odaklanan Nguyen ve Schinckus (2022), 69 düşük ve orta gelirli ekonomi için yaptığı çalışmada, küresel ekonomik politika belirsizliğindeki artışın hükümet harcamalarını azalttığını ve belirsizliğin bu ekonomiler üzerinde olumsuz etkiler yarattığını ortaya koymuştur. Barış ve Şeker (2023) ise 14 yüksek gelirli ekonominin 1997-2020 dönemi verilerini inceleyerek ekonomik politika belirsizliğinin büyüme üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğunu bulmuştur. Panel veri analiziyle yapılan bu çalışma, belirsizliğin ekonomik kararlar ve yatırımlar üzerindeki caydırıcı etkisine işaret etmektedir. Değirmenci vd. (2024), Türkiye örneğinde ekonomik politika belirsizliğinde yaşanan artışın askeri harcamaları azalttığını tespit etmiştir. Bu bulgu, ekonomik belirsizliğin bütçe kısıtlarını daraltarak askeri harcamalar gibi seçici harcama kalemlerinde kısıntıya yol açabileceğini göstermektedir.

Literatür genel olarak değerlendirildiğinde, incelenen değişkenlerin askeri harcamalar üzerindeki etkilerinin, olumlu ya da olumsuz yönde çeşitli şekillerde ele alındığı görülmektedir. Ancak, bu değişkenlerin kolektif etkilerinin bir arada değerlendirildiği kapsamlı çalışmaların eksikliği dikkat çekmektedir. Özellikle, ekonomik politika belirsizliği ile askeri harcamalar arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmaların sınırlı sayıda olması, bu alanda önemli bir boşluğun bulunduğunu göstermektedir. Bu durum, bu araştırmanın gerekliliğini ve katkı potansiyelini açıkça ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, bu çalışma, söz konusu ilişkileri derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır.

3. Veri ve Model

Bu çalışma, 1997-2023 döneminde G7 ülkelerinde (Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere ve Amerika) ekonomik büyüme (Ebym), ekonomik politika belirsizliği (Epb) ve jeopolitik riskin (Jrisk) askeri harcamalar (Ah) üzerindeki etkisini araştırmaktadır. Çalışmada yer alan değişkenlerin tanımları Tablo 3'te özetlenmiştir. Veri dönemi, incelenen tüm ülkeler için ortak veri uygunluğu dikkate alınarak belirlenmiştir.

Tablo 3. Değişken Tanımları

Değişken	Tanım	Veri Kaynağı
Ah	Kişi başına düşen askeri harcama (Dolar)	SIPRI, 2023
Ebym	Kişi başına düşen GSYİH (sabit 2015, Dolar)	Dünya Bankası
Epb	Ekonomik politika belirsizliği (endeks)	Ekonomik Politika Belirsizliği Endeksi
Jrisk	Jeopolitik Risk (endeks, tarihsel)	https://www.matteoiacoviello.com/gpr.htm

Ekonomik politika belirsizliği endeksi, gazete haberlerindeki belirsizlik içeriklerinin hacmi, federal vergi düzenlemelerine ilişkin belirsizlikler ve ekonomistlerin ekonomik göstergelere yönelik tahminlerindeki farklılıklar temelinde oluşturulmaktadır (Baker ve diğerleri, 2016, s.1593). Jeopolitik risk endeksi ise, 1900 yılından itibaren jeopolitik olaylara

dair gazete haberlerinin toplam haber sayısına oranlanmasıyla hesaplanmaktadır (Caldara ve Iacoviello, 2022, s.1194).

Çalışmada, giriş bölümünde özetlenen teorik bağlam ve literatür kısmında ele alınan literatür göz önünde bulundurularak, askeri harcamaları etkileyen faktörler aşağıdaki model çerçevesinde analiz edilmiştir. Çalışmadaki tüm değişkenler logaritmik formlarında kullanılmıştır.

$$\ln Ah_{it} = a_0 + a_1 \ln Eby_{it} + a_2 \ln Epb_{it} + a_3 \ln Grisk_{it} + e_{it} \quad (1)$$

Burada, a_0 sabit terimi ve e_{it} hata terimini temsil etmektedir. Ayrıca, a_1 , a_2 ve a_3 uzun dönem tahmin modelindeki katsayıları temsil etmektedir.

4. Metodoloji ve Uygulama

Bu çalışmada, Denklem 1'de belirtilen ekonometrik modeli tahmin etmek için Şekil 1'deki ampirik strateji kullanılmıştır.

Şekil 1. Ampirik Strateji

4.1 Aşama I. Önsel Analizler

Panel veri analizlerinde, sonraki analizlerin güvenilirliğini ve geçerliliğini temin etmek amacıyla ön testlerin uygulanması büyük önem taşımaktadır. Bu testler, yatay kesit bağımlılığı (Ykb), eğim heterojenliği ve çoklu doğrusallık gibi tahmin sonuçlarını etkileyebilecek olası faktörleri belirlemeye yardımcı olmaktadır. Bu ön analizlere dayalı olarak, söz konusu faktörlerin varlığı veya yokluğu göz önünde bulundurularak uygun analiz yöntemleri seçilmektedir.

Çoklu regresyon modelleri kullanıldığında, çoklu doğrusallık sorunları dikkatle incelenmelidir. Açıklayıcı değişkenler arasındaki çoklu doğrusallık, tahmincilerin varyansını ve standart hatalarını artırarak, güvenilirliklerini zayıflatabilmektedir. Bu çalışmada, çoklu doğrusallığı tespit etmek amacıyla korelasyon analizi ile Varyans Şişirme Faktörü (VIF) kullanılmıştır. VIF değerinin 10'u aştığı durumlar, ciddi çoklu doğrusallık sorunlarına işaret etmektedir (Gujarati ve Porter, 2012, s.362).

Panel verilerini analiz ederken, seriye yönelik şokların panelin bileşen birimlerini eşit şekilde etkileyip etkilemediği göz önünde bulundurulmalıdır. Şoklar birimleri farklı şekilde etkiliyorsa, bu durum birimler arasındaki heterojenliğin varlığına işaret etmektedir. Heterojenliğin göz ardı edilmesi, önyargılı sonuçlar ve yanıltıcı çıkarımlar doğurabilmektedir. Şokların etkilerinin doğru şekilde hesaba katılması, daha güvenilir ve genellenebilir sonuçlar elde edilmesini sağlamaktadır. Ayrıca, eğimlerin birimler arasında homojen olup olmadığını belirlemek, uygun modelin seçilmesi ve sonuçların güvenilirliği açısından önemlidir. Bu bağlamda, çalışmada ön analizler olarak Pesaran (2015) tarafından önerilen CD analizi ile yatay kesit bağımlılığı ve Pesaran ve Yamagata (2008) tarafından geliştirilen Delta yaklaşımı ile eğim homojenliği araştırılmıştır. Ykb'yi incelemek için Pesaran (2015) 2 numaralı eşitlikteki test istatistiğini kullanmaktadır:

$$CD = \left[\frac{TN(N-1)}{2} \right]^{1/2} \hat{p}_N \quad (2)$$

Burada " $\hat{p}_N$ " çiftler arası korelasyonu, "N" ve "T" ise sırasıyla birim ve zaman periyotlarının sayısını temsil etmektedir. CD testi, Ykb'nin zayıf olduğu sıfır hipotezi altında Ykb'nin derecesini değerlendirmektedir. Eğim homojenliğini incelemek için Pesaran (2015) delta testlerini kullanmaktadır. Bu testlerde homojenlik, eğimin homojen olduğu sıfır hipotezi altında " $\hat{\Delta}$ " ve " $\hat{\Delta}_{Adj}$ " test istatistikleri kullanılarak değerlendirilmektedir. Bu testler Swamy (1970) yönteminin genişletilmiş bir versiyonunu göstermekte ve 3 ve 4 numaralı eşitliklerdeki gibi hesaplanmaktadır:

$$\hat{\Delta} = \sqrt{N} \left(\frac{N^{-1}\bar{S} - k}{\sqrt{2k}} \right) \quad (3)$$

$$\hat{\Delta}_{adj} = \sqrt{N} \left(\frac{N^{-1}\bar{S} - E(\bar{z}_{it})}{\sqrt{var(\bar{z}_{it})}} \right) \quad (4)$$

Burada, $\bar{S}$ düzeltilmiş Swamy istatistiklerini, $E(\bar{z}_{it}) = k$ ve $\sqrt{var(\bar{z}_{it})} = \frac{2k(T-k-1)}{T} + 1$ 'i temsil etmektedir. $\hat{\Delta}_{Adj}$ istatistiği, hataların normal dağıldığı varsayımı altında $\hat{\Delta}$ istatistiğinin değiştirilmiş bir formudur. Tablo 4, önsel analizlerin sonuçlarını sunmaktadır.

Tablo 4. Önsel Analizler

<i>Değişken</i>	Ykb		Eğim Homojenliği		
	<i>CD</i>	<i>Olasılık</i>	<i>Test</i>	<i>İstatistik</i>	<i>Olasılık</i>
Ah	18.553	0.000	$\hat{\Delta}$	2.655	0.008
Eby	16.509	0.000			
Epb	15.062	0.000			
Jrisk	16.820	0.000	$\hat{\Delta}_{Adj}$	2.941	0.003
Korelasyon ve VIF					
	<i>Eby</i>	<i>Epb</i>	<i>Jrisk</i>	<i>VIF</i>	
Eby	1.000	0.325	0.726	2.34	
Epb	0.325	1.000	0.159	1.13	
Jrisk	0.726	0.159	1.000	2.15	

Tablo 4'teki sonuçların incelenmesi, CD testinin güçlü bir yatay kesit bağımlılığının varlığını ortaya koyduğunu göstermektedir. Buna ek olarak, Delta analizi, modelde heterojen eğimlerin bulunduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, korelasyon katsayıları ve VIF değerleri, modelde çoklu doğrusallık sorunlarının bulunmadığına işaret etmektedir. Bu çerçevede, sonraki aşamalar için seçilen metodolojiler, ön analizlerin bulgularıyla uyumlu bir şekilde Ykb'yi ve heterojen eğimleri dikkate alan yöntemlerden oluşmaktadır.

4.2. Aşama II. Birim Kök Analizi

Zaman boyutu içeren bir seride dikkate alınması gereken temel hususlardan biri, zaman içinde meydana gelen şokların seriye etkisinin değerlendirilmesidir. Bu etkiyi değerlendirmek için genellikle birim kök testleri kullanılmaktadır. Verilerin güvenilirliğini sağlamak amacıyla bu çalışmada, Pesaran (2007) tarafından önerilen CIPS birim kök testi uygulanmıştır. Bu test, verilerin zaman içinde durağan olup olmadığını belirlemeye yönelik olup, şokların değişkenler üzerinde kalıcı bir etki bırakıp bırakmadığını analiz etmek açısından kritik bir gösterge sunmaktadır. CIPS test istatistiğinin hesaplanması, her bir kesitsel birim için kesitsel artırılmış DF (CADF) birim kök test istatistiklerinin Denklem 5 aracılığıyla ayrı ayrı hesaplanmasını ve ardından bu test istatistiklerinin Denklem 6'da gösterildiği şekilde aritmetik ortalamasının alınmasını içermektedir.

$$\Delta Y_{i,t} = \alpha_i + \beta_i Y_{i,t-1} + \delta_i \bar{Y}_{t-1} + \gamma_i \Delta \bar{Y}_t + \varepsilon_{i,t} \quad (5)$$

$$CIPS = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N CADF_i \quad (6)$$

CIPS analizinde, yatay kesit bağımlılığı göz önünde bulundurulmakta ve sıfır hipotezi, serinin birim köke sahip olduğunu varsaymaktadır. Bu doğrultuda, serinin durağanlık özelliklerini test etmek amacıyla yapılan analizlerin sonuçları Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5. Birim Kök Analizi Bulguları

Değişken	Düzyey I(0)	Birinci Fark I(1)	Sonuç
Ah	-1.711	-3.067 ^a	I(1)
Eby	0.264	-2.653 ^a	I(1)
Epb	-1.521	-2.614 ^a	I(1)
Jrisk	-2.856 ^a	-	I(0)

Not: a, %1 anlamlılık seviyesinden temel hipotezin reddedildiğini göstermektedir. Sabit terimli model için kritik değerler: [1%]→[-2.57], [5%]→[-2.33], [10%]→[-2.21].

Tablo 5 değerlendirildiğinde, Jrisk değişkeninin düzey seviyesinde durağan olduğu, diğer değişkenlerin ise birinci farkları alındıktan sonra durağan hale geldiği görülmektedir. Bu sonuç, bağımlı değişkenin I(1) seviyesinde entegre olduğunu, açıklayıcı değişkenlerin ise I(0) ve I(1) seviyelerinde karışık bir entegrasyon yapısına sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

4.3. Aşama III. Eşbütünleşme Analizi

Eşbütünleşme analizi, değişkenlerin uzun vadeli bir ilişki sergileyip sergilemediğini veya zaman içinde birlikte hareket edip etmediklerini değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu çalışmada, değişkenlerin uzun vadede birlikte hareket edip etmediği, Westerlund'un (2008) Durbin-Hausman (DH) eşbütünleşme yaklaşımı ile incelenmiştir. DH analizi kapsamında, değişkenlerin uzun dönemde birlikte hareket etmediğini ifade eden sıfır hipotezi, DH_G ve DH_P test istatistikleri aracılığıyla test edilmiştir.

$$DH_G = \sum_{i=1}^n \hat{S}_i (\tilde{\phi}_i - \hat{\phi}_i)^2 \sum_{t=2}^T \hat{e}_{it-1}^2 \quad (7)$$

$$DH_P = \hat{S}_i (\tilde{\phi}_i - \hat{\phi}_i)^2 \sum_{i=1}^n \sum_{t=2}^T \hat{e}_{it-1}^2 \quad (8)$$

DH analizinde, DH_G ve DH_P sırasıyla grup ve panel istatistiklerini ifade etmektedir. Bu analiz, Ykb'yi dikkate almakta ve bağımlı değişkenin birinci dereceden entegre olması koşuluyla, bağımsız değişkenlerin farklı seviyelerde durağanlık sergilemelerine izin vermektedir. Çalışmada, eşbütünleşme testi olarak bu yöntemin tercih edilmesinin nedeni hem Ykb'yi dikkate alması hem de birim kök testi sonuçlarının açıklayıcı değişkenlerin farklı seviyelerde durağanlık sergilediğini göstermesidir. Tablo 6, eşbütünleşme analizine ilişkin sonuçları sunmaktadır.

Tablo 6. Eşbütünleşme Analizi Bulguları

Durbin-Hausman Panel Eşbütünleşme		
Test	İstatistik	Olasılık
DH_G	64.651	0.000
DH_P	14.393	0.000

DH analiz sonuçları, Denklem 1 ile tanımlanan modeldeki açıklayıcı değişkenler ile Ah değişkeni arasında bir eşbütünleşme ilişkisinin mevcut olduğunu, yani bu değişkenlerin uzun vadede birlikte hareket ettiğini doğrulamaktadır.

4.4. Aşama IV. Uzun Dönem Katsayı Tahmini

Eşbütünleşme ilişkisi tespit edildiğinde, bu ilişkinin büyüklüğü uzun vadeli katsayı tahmin edicileri ile niceliksel olarak belirlenebilmektedir. Bu çalışmada, herbir ülke ve panel için uzun vadeli ilişkinin büyüklüğü Eberhardt ve Bond (2009) tarafından geliştirilen Artırılmış Ortalama Grup (AMG) yöntemi ile araştırılmıştır. Çalışmada bu yöntemin tercih edilmesinin sebebi hem heterojenliği hem de Ykb'yi dikkate almasıdır. Ayrıca, bu yöntem gözlemlenmeyen ortak dinamik etki varlığında bile diğer geleneksel yaklaşımlara kıyasla daha uygun görülmektedir (Usman vd., 2020, s. 42985). AMG yöntemiyle uzun dönem katsayı tahmini, iki aşamalı bir süreçte gerçekleştirilmektedir (Eberhardt ve Bond, 2009). İlk aşamada, değişkenlerin durağan olmaması durumunda regresyon modellerinin sapmalı sonuçlar üretebileceği göz önünde bulundurularak, model birinci farklar üzerinden tahmin edilmektedir. Bu süreç 9 ve 10 numaralı eşitliklerle ifade edilebilir.

$$\Delta y_{it} = b' \Delta x_{it} + \sum_{t=2}^T c_t \Delta D_t + e_{it} \quad (9)$$

$$\hat{c}_t \equiv \hat{\mu}_t \quad (10)$$

Bu aşamada $\hat{\mu}_t$ katsayıları zaman kuklalarını ifade etmektedir. İkinci aşamada ise zaman kuklası, her bir yatay kesit birimi için modele eklenerek 11 numaralı eşitlik tahmin edilmektedir:

$$y_{it} = a_i + b' x_{it} + c_i t + d_i \hat{\mu}_t + e_{it} \quad (11)$$

$$\hat{b}_{AMG} = N^{-1} \sum_i \hat{b}_i \quad (12)$$

Son aşamada, AMG tahminleri, her bir kesit birimine ait tahminlerin aritmetik ortalamasının alınmasıyla elde edilmektedir. AMG tahmin sonuçları Tablo 7'de özetlenmiştir.

Tablo 7. Uzun Dönem Katsayı Tahmin Sonuçları

		<u>Epb</u>	<u>Ebym</u>	<u>Irsik</u>
Kanada	katsayı	0.077 ^a	1.515 ^a	-0.049
	olasılık	[0.002]	[0.000]	[0.137]
Fransa	katsayı	-0.025	-0.481 ^c	0.078 ^b
	olasılık	[0.370]	[0.093]	[0.037]
Almanya	katsayı	0.144 ^a	0.216	-0.018
	olasılık	[0.000]	[0.438]	[0.626]
İtalya	katsayı	0.014	1.286 ^a	0.018
	olasılık	[0.834]	[0.001]	[0.571]
Japonya	katsayı	0.109 ^c	-0.198	-0.030
	olasılık	[0.091]	[0.648]	[0.521]
İngiltere	katsayı	-0.148 ^a	0.253	0.102 ^b
	olasılık	[0.000]	[0.450]	[0.030]
Amerika	katsayı	0.026	0.469 ^a	0.128 ^a
	olasılık	[0.409]	[0.003]	[0.000]
Panel	katsayı	0.028	0.437	0.033
	olasılık	[0.444]	[0.114]	[0.216]

Not: a, b ve c harfleri, olasılık değerinin sırasıyla 0.01, 0.05 ve 0.10'dan daha küçük olduğunu ifade etmektedir. Çerçeve içine alınan değerler istatistiksel olarak anlamlı olan katsayıları göstermektedir.

Tablo 7'deki sonuçlar değerlendirildiğinde, AMG tahmincilerinden elde edilen istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenmektedir:

- Ekonomik politika belirsizliği uzun dönemde, Kanada, Almanya ve Japonya'da askeri harcamaların artışına neden olurken, İngiltere'de askeri harcamalar üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır.
- Ekonomik büyüme, Kanada, İtalya ve ABD'de askeri harcamaları uzun dönemde olumlu etkilerken, Fransa'da bu etkinin olumsuz olduğu görülmektedir.
- Jeopolitik risk uzun dönemde, Fransa, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde askeri harcamaların artışına anlamlı bir şekilde katkıda bulunmaktadır.

Bu bulgular, ekonomik ve jeopolitik dinamiklerin uzun dönemde ülkeler arasında farklılaşan etkiler yaratarak askeri harcamalar üzerindeki belirleyici rollerini ortaya koymaktadır.

5. Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada, G7 ülkelerinde 1997-2023 döneminde ekonomik büyüme, ekonomik politika belirsizliği ve jeopolitik risklerin askeri harcamalar üzerindeki dinamik etkileri ampirik bir perspektifle incelenmiştir. Bu amaçla, panel veri analizi yöntemleri kullanılarak söz konusu faktörlerin askeri harcamalara etkisi kapsamlı bir şekilde analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, ekonomik ve jeopolitik dinamiklerin askeri harcamalar üzerinde hem ülkeler arasında hem de bu dinamiklerin niteliklerine bağlı olarak anlamlı ve çeşitli etkiler yarattığını göstermektedir. Ekonomik büyüme bağlamında yapılan analizler, Wagner Kanunu çerçevesinde Kanada, İtalya ve ABD'de ekonomik büyümenin askeri harcamalarla pozitif bir ilişki sergilediğini ortaya koymaktadır. Buna karşın, neoklasik çerçevede Fransa'da büyümenin askeri harcamalar üzerinde negatif bir etki yarattığı gözlemlenmiştir. Bu durum, ekonomik önceliklerin ülkeye özgü faktörlere göre farklılık gösterebileceğini ve Benoit hipotezinin tüm ülkeler için genellenemeyeceğini göstermektedir. Kanada, İtalya ve ABD için elde edilen bulgular, literatürdeki ekonomik büyüme ile askeri harcamalar arasındaki pozitif ilişkiyi destekleyen Hewitt (1995), Cengiz ve Manga (2020), Özcan (2023), Şahin ve Aytun (2024) ile Değirmenci vd. (2024) çalışmalarının sonuçlarıyla uyum göstermektedir. Buna karşılık, Fransa için elde edilen bulgular, Huang vd. (2017) ve Aydın (2023) çalışmalarının sonuçlarını desteklemektedir. Fransa'da ekonomik büyümenin askeri harcamalar üzerinde negatif bir etkiye sahip olması, ülkenin savunma stratejisi, bütçe öncelikleri, tarihsel dinamikleri ve Avrupa Birliği ile ilişkileri gibi özgün bağlamlardan kaynaklanabilmektedir. Bu bulgu, Fransa'nın diğer G7 ülkelerine kıyasla farklı bir ekonomik ve jeopolitik yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle büyüme dönemlerinde askeri harcamalardan ziyade sosyal refah ve altyapı yatırımlarına öncelik verilmesi, bu negatif ilişkinin temel nedenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

Ekonomik politika belirsizliğinin askeri harcamalar üzerindeki etkileri ise ülkeler arasında değişiklik göstermektedir. Kanada, Almanya ve Japonya'da ekonomik politika belirsizliğinin askeri harcamaları artırdığı tespit edilmiştir. Buna karşılık, İngiltere'de bu belirsizliklerin askeri harcamalar üzerinde negatif bir etkisi olduğu görülmüştür. Bu durum, ekonomik politika belirsizliğinin kamu harcamalarının önceliklendirilmesinde savunma harcamaları lehine veya diğer harcama kalemlerine yönelik kaymalar yaratabileceğini göstermektedir. Ricardocu Denklik Hipotezi bağlamında, İngiltere'deki negatif etkinin, belirsizliklerin gelecekteki kamu harcamalarını baskılayan bir yeniden dağıtım mekanizmasını tetiklediği öne sürülmektedir. İngiltere için elde edilen bulgu, Değirmenci vd. (2024) çalışmasının sonuçlarıyla uyum göstermektedir.

Çalışmada ele alınan bir diğer değişken olan jeopolitik risk faktörünün ise, özellikle Fransa, İngiltere ve ABD gibi dünya siyasetinde aktif rol oynayan ülkelerde askeri harcamaları anlamlı bir şekilde artırdığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, realist teorilerin öngördüğü gibi ulusal güvenlik kaygılarının savunma harcamalarında önemli bir artışa yol açtığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, bu bulgular jeopolitik riskin askeri harcamalar üzerinde pozitif etkiye sahip olduğunu ortaya koyan Sweidan (2023) ve Barış ve Barış (2024) çalışmalarını desteklemektedir. Buna karşın, Almanya ve Japonya gibi daha düşük

jeopolitik risk seviyelerine sahip ülkelerde bu etkinin negatif ya da anlamsız olduğu görülmüş; bu da ülkelerin tarihsel bağlamı ve politik önceliklerinin askeri harcama politikalarını belirlemede önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Çalışmadan elde edilen bulgular, Kanada, Almanya ve Japonya gibi ülkelerde ekonomik politika belirsizliğinin minimize edilmesi için uzun vadeli ekonomik öngörülebilirliği destekleyecek şekilde mali reformların ve şeffaf politikaların hayata geçirilmesini, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerde ise jeopolitik risklerin diplomatik yollarla azaltılmasını önermekte ve bu kapsamda çok taraflı uluslararası platformlarda daha etkin bir rol üstlenilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, savunma harcamalarının yerli sanayiye ve teknoloji transferine odaklanarak ekonomik kalkınmayı desteklemesi için hedef odaklı bütçe planlamaları ve stratejik yatırım politikaları geliştirilmesi gerekmektedir; bunun yanı sıra, ekonomik çevrimlerin askeri harcamalar üzerindeki etkisini şeffaflıkla analiz edebilecek izleme mekanizmalarının kurulması önem taşımaktadır.

Son olarak, çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu çalışmanın sınırlılıkları arasında, yalnızca G7 ülkelerini kapsayan bir veri setine dayanması ve analizlerin 1997-2023 dönemi ile sınırlı olması yer almaktadır. Farklı ekonomik ve jeopolitik yapıya sahip ülkeler veya daha geniş bir zaman aralığını kapsayan çalışmalar, bulguların genellenebilirliğini ve kapsamını genişletebilir. Ayrıca, bu çalışmada ekonomik büyüme, ekonomik politika belirsizliği ve jeopolitik risk faktörleri ele alınmış olsa da kültürel faktörler, siyasi ideolojiler, teknolojik yenilikler ve çevresel krizler gibi diğer potansiyel değişkenler dikkate alınmamıştır. Gelecekteki araştırmalar, bu değişkenlerin askeri harcamalar üzerindeki etkisini inceleyerek literatüre önemli katkılar sağlayabilir.

Kaynakça

- Aisen, A., & Veiga, F. J. (2013). How does political instability affect economic growth?. *European Journal of Political Economy*, 29, 151-167.
- Akkuş, A. G. D. Ö. (2017). Ekonomik politika belirsizliği ve politik istikrarsızlığın büyüme üzerindeki etkisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(3), 27-42.
- Alesina, A., & Perotti, R. (1995). The political economy of budget deficits. *Staff Papers*, 42(1), 1-31.
- Anwar, M. A., Rafique, Z., & Joiya, S. A. (2012). Defense spending-economic growth nexus: A case study of Pakistan. *Pakistan Economic and Social Review*, 163-182
- Aydın, A. (2023). Türkiye’de ekonomik büyüme ve enflasyonun askeri harcamalar üzerindeki etkisi: Ardl analizi. *Bucak İşletme Fakültesi Dergisi*, 6(1), 87-108.
- Baker, S. R., Bloom, N., & Davis, S. J. (2016). Measuring economic policy uncertainty. *The Quarterly Journal of Economics*, 131(4), 1593-1636.
- Barış, S., & Barış, A. (2024). Jeopolitik riskler savunma harcamalarını etkiliyor mu? Panel Ardl yaklaşımı ile bir analiz. *International Journal of Social Inquiry*, 17(1), 69-85.
- Barış, S., & Şeker, H. (2023). Yüksek gelirli ülkelerde ekonomik politika belirsizliği ve ekonomik büyüme ilişkisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 1202-1220.
- Barro, R. J., & Furman, J. (2018). Macroeconomic effects of the 2017 tax reform. *Brookings Papers on Economic Activity*, 2018(1), 257-345.
- Benoit, E. (1978). Growth and defense in developing countries. *Economic Development and Cultural Change*, 26(2), 271-280.
- Beşel, F., İnal, V., & Aydın, M. (2022). Askeri harcamalar ve yeşil büyüme ilişkisi: Ampirik bir analiz. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 7(17), 159-172.
- Bingöl, N. D., & Emsen, Ö. S. (2023). Jeopolitik risk endeksi ve askeri harcamalar arasındaki ilişkiler: Kulüp yakınsama analizinden kanıtlar. *İzmir İktisat Dergisi*, 38(4), 1029-1051.
- Blomberg, S. B., Hess, G. D., & Orphanides, A. (2004). The macroeconomic consequences of terrorism. *Journal of Monetary Economics*, 51(5), 1007-1032. <https://doi.org/10.1016/j.jmoneco.2004.04.001>

- Buchanan, J. M., & Wagner, R. E. (1977). *Democracy in deficit: The political legacy of Lord Keynes*. Academic Press, New York.
- Buzdağlı, Ö., & Özdemir, D. (2021). Jeopolitik risk endeksinin askeri harcamalar üzerindeki etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(29), 188-203.
- Caldara, D., & Iacoviello, M. (2022). Measuring geopolitical risk. *American Economic Review*, 112(4), 1194-1225.
- Cengiz, O., & Manga, M. (2020). Küreselleşme ve savunma harcamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sayıştay Dergisi*, 32(117), 115-138.
- Çınar, İ. T., & Ünsal, Y. (2021). Askeri harcamalar ve ekonomik büyüme: Orta doğu ülkeleri açısından Benoit hipotezinin sınanması. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(2), 276-289.
- Değirmenci, T., Ünsal, Y., & Cengiz, Y. (2024). Türkiye’de politik istikrar, ekonomik politika belirsizliği ve ekonomik büyümenin askeri harcamalar üzerindeki etkisi. *Politik Ekonomik Kuram*, 8(2), 370-384.
- Demirci, O., & Ayyıldız, F. V. (2023). Jeopolitik risklerin ve savunma harcamalarının iktisadi büyümeyle ilişkisi: MIST ülkeleri örneği. *Fiscaeconomia*, 7(3), 1929-1947.
- Dunne, J. P., & Tian, N. (2013). Military expenditure and economic growth: A survey. *The Economics of Peace and Security Journal*, 8(1).
- Duyar, M., & Koçoğlu, M. (2014). Askeri harcamaların ekonomik büyüme üzerine etkisi; Sahra altı Afrika örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(33), 702-722.
- Eberhardt, M., & Bond, S. (2009). Cross-section dependence in nonstationary panel models: a novel estimator. *MPRA Paper*, N. 17870
- Efe, E. (2024). *Savunma harcamalarının makroekonomik ve sosyoekonomik göstergelerle ilişkisi* (Doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Efe, E., & Aydın, Ü. (2023). Makroekonomik değişkenlerin ve jeopolitik risk endeksinin savunma harcamalarına etkisi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(3), 692-707.
- Erbaykal, E. (2007). *Türkiye’de savunma harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi*. [Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gaibullov, K., & Sandler, T. (2008). Growth consequences of terrorism in Western Europe. *Kyklos*, 61(3), 411-424. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6435.2008.00409.x>
- Glaser, C. L. (1997). The security dilemma revisited. *World Politics*, 50(1), 171-201.
- Gujarati, D. N., Porter, D. C., Şenesen, Ü., & Günlük-Şenesen, G. (2012). *Temel ekonometri*. Literatür Yayıncılık.
- Heo, U. (2010). The relationship between defense spending and economic growth in the United States. *Political Research Quarterly*, 63(4), 760-770.
- Hewitt, D. P. (1995). Military expenditures 1972-1990: The reasons behind the post-1985 fall in world military spending. *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, 7(4), 520-558.
- Huang, T. Y., Wu, P. C., & Liu, S. Y. (2017). Defense-growth causality: Considerations of regime-switching and time-and country-varying effects. *Defence and Peace Economics*, 28(5), 568-584.
- Khan, K., Su, C. W., & Rizvi, S. K. A. (2022). Guns and blood: A review of geopolitical risk and defence expenditures. *Defence and Peace Economics*, 33(1), 42-58.
- Kim, W. (2019). Government spending policy uncertainty and economic activity: US time series evidence. *Journal of Macroeconomics*, 61, 103124.
- Lipset, S. M. (1959). Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy¹. *American Political Science Review*, 53(1), 69-105.
- McGuire, M. C. (1995). Defense economics and international security. *Handbook of Defense Economics*, 1, 13-43.
- Murdoch, J. C., & Sandler, T. (2002). Economic growth, civil wars, and spatial spillovers. *Journal of Conflict Resolution*, 46(1), 91-110. <https://doi.org/10.1177/0022002702046001006>
- Nguyen, C. P., & Schinckus, C. (2022). The effect of global economic policy uncertainty on public spending: a perspective on the external debt and shadow economy. *Review of Development Finance*, 12(1), 16-30.
- Özcan, K. A. (2023). Nato Üyesi Ülkelerde Askeri Harcamaya Büyüme ve Nüfusun Etkisi: Panel Ardl Testi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 151-176.
- Peacock, A., & Wiseman, J. (1967). *The growth of public expenditure in the United Kingdom*. Taylor & Francis.

- Pesaran, M. H. (2007). A simple panel unit root test in the presence of cross-section dependence. *Journal of Applied Econometrics*, 22(2), 265-312.
- Pesaran, M. H. (2015). Testing weak cross-sectional dependence in large panels. *Econometric Reviews*, 34(6-10), 1089-1117.
- Pesaran, M. H., & Yamagata, T. (2008). Testing slope homogeneity in large panels. *Journal of Econometrics*, 142(1), 50-93.
- Pigou, A. C. (1936). Mr. JM Keynes' General theory of employment, interest and money. *Economica*, 3(10), 115-132.
- Polachek, S. W., & Sevastianova, D. (2012). Does conflict disrupt growth? Evidence of the relationship between political instability and national economic performance. *The Journal of International Trade & Economic Development*, 21(3), 361-388. <https://doi.org/10.1080/09638191003749783>
- Ram, R. (1986). Government size and economic growth: A new framework and some evidence from cross-section and time-series data. *The American Economic Review*, 76(1), 191-203.
- Song, Y., & Chen, B. (2024). Are the defense policy and military expenditure in China economically or politically driven?. *Journal of Chinese Political Science*, 1-28.
- Swamy, P. A. (1970). Efficient inference in a random coefficient regression model. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 311-323.
- Sweidan, O. D. (2023). Geopolitical risk and military expenditures: Evidence from the US economy. *Russian Journal of Economics*, 9(2), 201-218.
- Şahin, İ. Ç., & Aytun, C. (2024). Türkiye’de ekonomik büyüme ve enflasyonun savunma harcamaları üzerindeki etkisi: 1970-2022 ARDL analizi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(3), 446-461.
- Usman, M., Kousar, R., & Makhdum, M. S. A. (2020). The role of financial development, tourism, and energy utilization in environmental deficit: evidence from 20 highest emitting economies. *Environmental Science and Pollution Research*, 27(34), 42980-42995.
- Westerlund, J. (2008). Panel cointegration tests of the Fisher effect. *Journal of Applied Econometrics*, 23(2), 193-233.

Çıkar Çatışması: Yoktur.

Finansal Destek: Yoktur.

Etik Onay: Yoktur.

Yazar Katkısı: Mehmet AYDIN (%100)

Conflict of Interest: None.

Funding: None.

Ethical Approval: None.

Author Contributions: Mehmet AYDIN (100%)
